

תוכנית אתחלתא

סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות
למחנכות כיתה חדשות

1

2

3

4

5

6

תוכנית אתחלתא נולדה מתוך הבנה עמוקה על חשיבותו של תהליך הליווי בשלב הכניסה להוראה, במיוחד עבור מחנכות כיתה. זהו שלב קריטי המעצב את זהותן המקצועית ואת תפיסת התפקיד שלהן, ומשפיע על הצלחתן והתמדתן במערכת החינוך בכלל ובתפקיד חינוך כיתה בפרט.

מסמך זה מתמקד **בסוגיות ליבה מהותיות בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא** למחנכות כיתה חדשות ונכתב על-ידי השותפים והשותפות מיחידות הכניסה להוראה במוסדות האקדמיים השותפים בתוכנית. המסמך הוא תוצר של תהליך כתיבה ותיעוד שנתי מעמיק, והוא מצטרף למסמך מודל תוכנית אתחלתא המציג את התפיסות, מסגרת הפעולה, הכלים והמידע הדרושים לצורך הקמה והפעלה של חממות וסדנאות למחנכות כיתה בתחילת דרכן.

סוגיות הליבה המוצגות במסמך זה משקפות מהלך של למידה והעמקה בנושאים המאפיינים את המרחב הייחודי של חממות וסדנאות למחנכות כיתה, במטרה לחקור ולבחון את התהליכים הדינמיים המתרחשים בפיתוח המקצועי של מחנכות כיתה בשנתן הראשונה והשנייה לתפקיד. בד-בבד, סוגיות הליבה נושאות גוון ייחודי המשקף את המאפיינים של קהל המחנכות המשתתפות בכל חממה או סדנה, את הגישה הפדגוגית של הצוות האקדמי המוביל אותן ואת הזהות של המוסד האקדמי בו נכתבה כל סוגייה. המסמך משלב תובנות תיאורטיות עם ניסיון מעשי ומציע מבט מעמיק ורב-גוני על האתגרים, עקומת הלמידה וההתפתחות וההזדמנויות הניצבות בפני המחנכות החדשות, וכן על ניהול והפעלת המרחבים הייחודיים עבורן. מתוך כך, כתיבת הסוגיות נעשתה מתוך התפיסה של כתיבה ככלי להתבוננות ולמידה שמטרתה לדייק ולטייב את המענים הניתנים למחנכות כיתה בתהליכי הכניסה לתפקיד, תוך תנועה מתמדת בין המחקר והעשייה בשטח.

הסוגיות המאוגדות במסמך זה נכתבו על-ידי צוותי יחידות הכניסה להוראה במוסדות האקדמיים השותפים בתוכנית (לפי סדר א'-ב'):

אוניברסיטת חיפה

המכללת האקדמית אחוה

המכללה האקדמית בית ברל

המכללה האקדמית הרצוג

המכללה האקדמית חמדת

המכללה האקדמית לאומנויות וחינוך אמונה אפרתה

המכללה האקדמית לחינוך אורות ישראל

המכללה האקדמית לחינוך גורדון

המכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי

המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט

מסמך זה נכתב בליווי והנחיית **צוות תוכנית אתחלתא**: גב' מור צפריר, חברת צוות מו"פ, ושרון וסרמן, מנהלת תוכנית אתחלתא, ובסיועה של גב' מרב סדובסקי, מפתחת שיטות למידה, "מפתחות". תהליכי פיתוח המודל וכתיבת סוגיות הליבה הם חלק ממהלך פיתוח הידע **בקרן משפחת ליאון**, בניהולה וייעוזה הצמוד והמקצועי של גב' אריאלה וולה-לניאדו, מנהלת תחום הידע והדיגיטל.

תודה והערכה רבה לכלל צוותי יחידות הכניסה להוראה במוסדות האקדמיים השותפים.

אנו בתוכנית אתחלתא מאמינות כי בזכות שותפות משמעותית, המבוססת על מעורבות ומקצועיות, נוכל להעניק למחנכות הכיתה החדשות את הליווי והתמיכה להם הן זקוקות בתחילת דרכן. יחד נוכל לבסס ולחזק מחנכות כיתה מקצועיות, בטוחות בעצמן, משמעותיות ומשפיעות.

תפיסת התפקיד והזהות המקצועית המתפתחת של מחנכות כיתה

הסוגייה מתמקדת בהתפתחות תפיסת התפקיד והזהות המקצועית של מחנכות כיתה חדשות לאורך שנות עבודתן הראשונה והשנייה ובוחנת את השינויים בתפיסותיהן לגבי מהות תפקידן, ערכיהן המקצועיים והאישיים ויכולות ההובלה והמנהיגות שלהן בכיתתן. זאת, במטרה לזהות את הגורמים התומכים בהתפתחותן המקצועית וכך, לחלץ תובנות שיכולות לתרום לפיתוח אסטרטגיות תמיכה אפקטיביות עבור מחנכות בראשית דרכן.

ממצאים

מחנכות כיתה חדשות עוברות תהליך התפתחותי בו משתנה תפיסת התפקיד הראשונית שלהן לתפיסה מעמיקה ואישית של מורכבויות תפקידן.

נוסף על כך, תחומים שנתפסים על ידי המחנכות בתחילה כמשניים, דוגמת קשר עם הורים וניהול עצמי - מתגלים כתחומים שהם ערובה להצלחה.

הדבר מדגיש את חשיבות התפיסה ההוליסטית של תפקיד החינוך, למשל ביחס להדדיות שבין היכולת לנהל בהצלחה מערכות יחסים ליכולת ההשפעה על תלמידים ותלמידות.

עוגן תיאורטי

- הסוגייה הנבחרת מתבססת על **ששת תחומי העשייה מעולמן של מחנכות כיתה**, כפי שהוגדרו על ידי קרן משפחת ליאון.
- ששת תחומי העשייה מחוברים ל**פרקטיקות מיטביות לחינוך כיתה של קרן משפחה ליאון** שהיו בסיס ללמידה וליישום במפגשי החממות.
- **מתודת החונכות הקוגניטיבית** כוללת שלבי הדגמה, אימון והתפוגגות ומיושמת לאורך השנה במפגשי החממות באמצעות הצגת אירוע ובחירת פרקטיקה מיטבית מתאימה, תוך שימוש בעקרונות המתודה.

"המחנכת שאני - רואה את התלמידים שלה מעבר להתנהגויות המאתגרות ומנסה לגשת אליהם דרך הלב, לעטוף ולחבק. חשובים לי ההישגים של התלמידים אך חשוב לי יותר לשפר את תחושת המסוגלות והאמונה שלהם בעצמם"

מחנכת בחממה

תובנות והמלצות

- **פיתוח מקצועי מגוון** בדגש על ליווי אישי של המנחה, למידת עמיתים, ניתוח מקרים וסימולציות.
- **שילוב כלים רפלקטיביים** ומשימות ייעודיות לבחינת ההתפתחות המקצועית לאורך השנה.
- **חיזוק תפיסת המחנכת** כמנהיגה חינוכית וחשיפה לאסטרטגיות ניהול כיתה מכילות ומכלילות.
- **עיסוק בהתמודדות עם מתחים** מובנים בתפקיד החינוך (לדוגמה: איזון בין הכלה להצבת גבולות) וגיבוש תפיסת תפקיד הוליסטית.
- **קשר עם גורמים בבית הספר** - מנהלים/ות, חונכים/ות ובעלי תפקידים נוספים, כדי לספק מעטפת תמיכה למחנכות לצד פעילות החממה.

עוד נקודה למחשבה

הסוגייה חושפת את טבעה המעגלי של ההתפתחות המקצועית בחינוך - המעבר מחשיבה אינדיבידואלית למערכתית, המאפיין מחנכות חדשות, משקף תהליך כללי החל על כל אשת חינוך, ותיקה כחדשה, במפגש עם אתגר או תפקיד חדש. תהליך שהוא לולאה מתמדת של התחלות חדשות המזמנות הזדמנויות לצמיחה. התפתחות מקצועית אינה קו לינארי והיא דורשת גמישות מחשבתית ונכונות ללמידה מתמדת, במיוחד בתחום החינוך וההוראה, שבו למידה היא תנאי הכרחי לתהליך החינוכי-הוראתי. על כן, התהליך הזה הוא מאפיין חיוני ורצוי עבור מחנכות כיתה בכל שלב מקצועי.

"כל מנהיג חינוכי חייב לקחת אחריות על תלמידיו - את זאת אני משתדלת לעשות בכל פעולותי בכיתה..."
מחנכת בחממה

חיבור ליסודות אתחלתא

נכתב במסגרת "סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא למחנכות חדשות - תשפ"ד".
לקריאת מסמך הסוגייה המלא שנכתב ע"י צוות יחידת הכניסה להוראה
באוניברסיטת חיפה, וסוגיות ליבה של מוסדות אקדמיים נוספים, סרקו את הקוד -

התנסות ולמידה בחממה למחנכות באמצעות סדנת סימולציה

סוגייה זו בוחנת את ההשפעה והאפקטיביות של סדנאות סימולציה ייעודיות, שתרחישיהן הותאמו במיוחד עבור מחנכות הכיתה בחממות, תוך התמקדות בתהליך התאמת תרחישי הסימולציה לצורכי המחנכות העכשוויים, ומתחקה אחר התנסותן בפיתוח מיומנויות תקשורת ופתרון בעיות בסביבה בטוחה ותומכת.

הגדרת הצורך

מחנכות כיתה חדשות מתמודדות עם אתגרים מורכבים הנובעים, בין היתר, מהיעדר ניסיון והכנה בלתי מספקת לתפקיד. אתגרים אלו באים לידי ביטוי גם בתחומי התקשורת הבין-אישית וניהול מצבי משבר רגישים. מורכבות זו מתעצמת בתקופות של אי-יציבות חברתית, כאשר המחנכות נדרשות ליישם מיומנויות מתקדמות בהתמודדות עם מצבי לחץ וחרדה בעבודתן מול תלמידים, הורים ושותפי תפקיד בבתי-הספר.

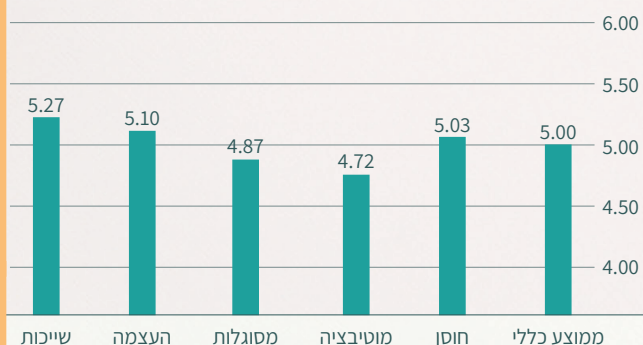
עוגן תיאורטי

- **Gaba (2004)** מדגיש את חשיבות הסימולציה כאמצעי לדימוי מציאות ופיתוח מיומנויות. תפיסה זו מהווה בסיס לשימוש בסימולציות בחממת המחנכות.
- **Dignath & Buttner (2018)** מצביעים על תחושת המסוגלות הנמוכה של מחנכות כיתה ומעלים על נס את חשיבות פיתוח מיומנויות התקשורת.
- **מורדוף, קרמרסקי והייזמן (2022)** מחזקים את הקשר בין סימולציות לפיתוח מסוגלות עצמית ומיומנויות תקשורת בין-אישית.

ממצאים

ממוצעי היגדים לפי היבטי העצמה בקרב מחנכות לאחר סימולציה

(טווח 1-6 | N=32)

בעוד שהמטרה הראשונית של הסימולציות הייתה קידום מיומנויות תקשורת ופתרון בעיות, הסוגייה חושפת כי האווירה השיתופית והמרחב הבטוח שנוצרו תרמו משמעותית לטיפוח תחושת השייכות הקבוצתית. זאת, משפיע באופן ישיר על העצמת המוטיבציה והמסוגלות העצמית של המשתתפות. תובנה זו מאירה את הערך הרב-מימדי של הסימולציות: הפוטנציאל הטמון בהן ככלי לפיתוח ושכלול יכולות מקצועיות, ובנוסף, אמצעי ליצירת קהילה לומדת ותומכת המהווה תשתית לצמיחה והתפתחות של המחנכות.

"קיבלתי דברים מהפעילות שכבר אוכל ליישם מחר, כמו איך להתמודד עם ילדה חסרת מוטיבציה, להבין מה מעניין אותה ולנסות להגיע לסיבות קודם לפני פתרונות"

מחנכת בחממה

תובנות והמלצות

- **פיתוח והתאמת תרחישי סימולציה** ייעודיים למחנכות כיתה בהתאם לצרכים עכשוויים ואתגרי התקופה, בדגש על תקשורת עם שותפי תפקיד בבית הספר.
- **יצירת רצף למידה משמעותי** בין הסימולציות למפגשי החממה, הכולל מפגש הטרמה ומפגש לעיבוד לאחר קיום הסימולציה.
- **שימוש בכלי הערכה ומשוב** לבחינת יעילות הסימולציות, התאמתן ושיפור מתמיד של תכנים.

עוד נקודה למחשבה

ניתן לראות כי השימוש במרחב מדומה מאפשר גילוי אותנטי יותר של ה"עצמי" המקצועי. הסימולציות מייצרות מצב ייחודי שבו המחנכות נמצאות בו-זמנית ב"תפקיד" ומחוצה לו, מה שמאפשר להן לחוות ולבטא היבטים של זהותן שלא בהכרח באים לידי ביטוי במציאות המוגבלת על-ידי ציפיות. זהות מקצועית מתעצבת גם על-ידי משחק תפקידים מודע שמאפשר גילוי והמצאה עצמית שלא בהכרח מתאפשרים ביומיום. זהו מודל למפגש עם זהות ושיפור מיומנויות שבו ה"אמיתי" וה"מדומה" מזינים זה את זה.

חיבור ליסודות אתחלתא

נכתב במסגרת "סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא למחנכות חדשות - תשפ"ד". לקריאת מסמך הסוגייה המלא שנכתב ע"י צוות יחידת הכניסה להוראה במכללת אחוה, וסוגיות ליבה של מוסדות אקדמיים נוספים, סרקו את הקוד -

קידום מיזמים חברתיים: מחנכות חדשות כמובילות שינוי

מחנכות חדשות בחממות אתחלתא של מכללת בית ברל מפתחות ומיישמות מיזמים חברתיים-חינוכיים במסגרת הכיתה, בית הספר או הקהילה בהם הן עובדות. המיזמים מתמקדים בקידום שוויון הזדמנויות, צדק חברתי ומעורבות תלמידים ומשקפים את העקרונות המובילים של המכללה. התהליך מתרחש במסגרת מפגשי החממה ומחוצה לה ומספק תמיכה וליווי למחנכות בשלבי התכנון, היישום וההערכה של המיזמים, תוך דגש על פיתוח מקצועי ואישי.

הגדרת הצורך

תפקיד מחנכת הכיתה מורכב מרבדים רבים ובהם: ניהול כיתה, קידום לימודי גיבוש חברתי - זוהי יריעה מורכבת עבור מחנכות חדשות. גישה אקטיבית ויזמית של הובלת מיזמים, יכולה לאפשר למחנכת להביע את עצמה, לפתח את תחושת המסוגלות שלה ולקדם מטרות מרובות בו-זמנית: העצמת תלמידים, יצירת הזדמנויות ללמידה משמעותי ושיפור האקלים הכיתתי.

עוגן תיאורטי

- **התפיסה האקולוגית של ברונפנברנר (Bronfenbrenner, 2005)** מדגישה את חשיבות ההקשר הסביבתי בהתפתחות האדם ומשמשת להבנת השפעת המיזמים על המערכות השונות.
- **תיאוריות מנהיגות חינוכית ופיתוח מקצועי (עמנואל-נוי ווגנר, 2015)** מסבירות את חשיבות היציאה ממעגל החסות המגוננת לעבר מימוש עצמי ומוטיבציה להשפעה.
- **מודל שבעת השלבים לפיתוח יוזמה (הקרן לעידוד יוזמות חינוכיות) מספק** מסגרת מעשית לתכנון וביצוע המיזמים.

"תכנון וביצוע המיזם החברתי לימדו אותי רבות. קודם כל, למדתי לזהות את הצורך שלי להיות במקום פעיל ויוזם, ולא להישאר בכוננות ספיגה"

מחנכת בחממה

ממצאים

מחנכות המפתחות מיזמים חוות תהליך מקצועי בו במקביל ללמידת התפקיד הן מובילות שינוי חברתי. תהליך זה מעצים את הביטוי העצמי ואת תחושת המסוגלות שלהן, תוך יצירת אדוות השפעה במרחב החינוכי שלהן. זוהי דוגמה לעוצמתה של חדשנות הצומחת מן השטח במערכת החינוך, ומאירה את הפוטנציאל הטמון במחנכות בראשית דרכן כסוכנות שינוי רבות השפעה. יתרה מזאת, הסוגייה מדגישה את חשיבות החממה כמרחב תומך ומקדם, המאפשר גיבוש זהות מקצועית ומהווה כר פורה להתנסויות בסביבה נטולת שיפוטיות.

תובנות והמלצות

- **ביצוע ניטור של גורמים מעכבים** במהלך פיתוח היוזמות והכוונת הלמידה לנושאים ולאתגרים העכשוויים עמן מתמודדות המחנכות.

- **קידום שיתופי פעולה** עם גורמים בבתי-הספר, בקהילה ובאגפי החינוך, להגברת החשיפה וההשפעה של המיזמים ולהטמעתם במדיניות החינוכית הרחבה.

- **קידום שיתופי פעולה** בתוך המכללה משלב ההכשרה ועד שלב הכניסה להוראה, לביסוס הקשרים בין תיאוריה לפרקטיקה ולהעצמת המחנכות והסטודנטיות לאורך דרכן המקצועית.

- **התחלת תהליך העבודה** על קידום היוזמות מתחילת השנה, בשים דגש על תפקיד המחנכת כסוכנת שינוי, כדי לאפשר זמן מספק לפיתוח והטמעה משמעותיים.

- **הנחיה אינטנסיבית ואקסטנסיבית** לאורך השנה, על-ידי מנחי/ות החממות ומומחי תוכן, המספקת תמיכה מותאמת אישית וקבוצתית למחנכות היוזמות.

- **יצירת "לוח חזון"** לפיתוח רעיונות ותכנון המיזמים כדי לעודד חשיבה יצירתית והרחבת טווח האפשרויות.

עוד נקודה למחשבה

סוגייה זו מדגישה את פרויקט המיזמים החברתיים כזרז להתפתחות של זהות מקצועית. הסוגייה מתארת את העומס והקושי הנוצרים לעתים מהובלת מיזמים בשלב כה מוקדם בהוראה, אך נראה שדווקא החשיפה המוקדמת לאתגרי יזמות מאלצת את המחנכות החדשות לנווט בין זהויות מגוונות (מחנכת, יזמית, מנהיגה, חברת קהילה) ולגבש את ייחודיותן. באופן אינהרנטי, היוזמה מעודדת את התרחבות תפיסת התפקיד אל מול השאלות המורכבות שהמחנכות נדרשות לשאול את עצמן, על מהות החינוך ועל צורכי החברה והמערכת בה הן עובדות. אם כך, אי-יציבות מובנית ומבוקרת עשויה להיות מנוע צמיחה ולא "רק" אתגר - זהו כלי פדגוגי להיכרות עם זהויות וצמיחה.

"ללמוד על היוזמות של העמיתים שלי, עורר אצלי את המוטיבציה לפתח רעיונות חשובים ומשמעותיים בבית-הספר"

מחנכת בחממה

חיבור ליסודות אתחלתא

נכתב במסגרת "סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא למחנכות חדשות - תשפ"ד". לקריאת מסמך הסוגייה המלא שנכתב ע"י צוות יחידת הכניסה להוראה במכללת בית ברל, וסוגיות ליבה של מוסדות אקדמיים נוספים, סרקו את הקוד -

"מסע הגיבור" - ייחודיות החממות למחנכות בחמ"ד

הסוגייה מתמקדת במורכבות הייחודית שחוות מחנכות חדשות בחינוך הממלכתי דתי, תוך התייחסות לאתגרים המשותפים לכלל המחנכות המתחילות. הסוגייה מתארת את מורכבות הניווט והאיזון שבין ערכי מסורת, דתיות ואמונה לבין היענות לדרישות מערכתיות וחיבור לערכים אוניברסליים, ומתארת את הצורך בתהליך גיבוש זהות מקצועית המשלבת את זהותן האישית עם דרישות התפקיד. תהליך זה מתבצע באמצעות יישום שלבי "מסע הגיבור" במפגשי החממות כמתודה לבירור וגיבוש הזהות התפקידית.

עוגן תיאורטי

"מסע הגיבור" הוא מבנה נרטיבי ארכיטיפי שפותח על ידי חוקר המיתוסים האמריקאי ג'וזף קמפבל בספרו "הגיבור בעל אלף הפנים" (1949). זוהי תבנית סיפורית שבה הדמות הראשית יוצאת למסע, מתמודדת עם אתגרים, עוברת שינוי פנימי, וחוזרת אחרי תובנה נרכשת או התפתחות. מודל זה משמש כמסגרת לארגון תכנית התפתחות מקצועית, עירור מוטיבציה, הדגשת צמיחה אישית, עידוד פתרון בעיות, וחשיבה רפלקטיבית עבור מחנכות כיתה חדשות.

ממצאים

המסע המקצועי של מחנכות כיתה חדשות מתגלה כנרטיב של התפתחות וגילוי עצמי, המשתקף במודל "מסע הגיבור". בדומה לגיבורה הארכיטיפית, המחנכות יוצאות למסען עם חזון ראשוני ונשגב ופוגשות במציאות מורכבת ומלאת רבדים המאתגרת את תפיסותיהן המוכרות. לאורך השנה הן עוברות תהליכי שינוי, התוודעות והתמקצעות עמוקים המגבשים את אמירתן הייחודית ואת גישתן המקצועית. סיפור מסע המחנכות מדגים כיצד האתגרים המקצועיים יכולים להוביל לצמיחה משמעותית ומשקף איך כל גיבורה שהיא מחנכת מגלה את חוזקותיה בהדרגה, שלב אחר שלב, יום אחר יום.

החממה למחנכות מיישמת את "מסע הגיבור" בחמישה שלבים:

- א. **היציאה לדרך:** התבוננות על הבחירה בחינוך, כתיבת חזון אישי.
- ב. **ההרפתקה:** התמודדות עם אתגרי ההוראה, סימולציות וניתוח מקרים.
- ג. **בעלי הברית:** זיהוי מקורות תמיכה, מפגשים עם בעלי תפקידים.
- ד. **הדרך חזרה:** רפלקציה על ההתפתחות האישית והמקצועית.
- ה. **השיבה עם התובנה:** יישום התובנות והכלים בעבודה החינוכית היומיומית.

תובנות והמלצות

- **נרמול האתגרים** - חיוני להנכיח ולנרמל את הקשיים והפערים הייחודיים המאתגרים את המחנכות, מה שיסייע בהתמודדות ובפיתוח חוסן מקצועי.
- **כדאי לשלב בתהליך כלים רפלקטיביים** מובנים כמו יומן תיעוד למחנכות ולמנחות, שילווה את שלבי "מסע הגיבור" לאורך השנה ויעודד רפלקציה מתמדת.
- **כדאי לעודד שיתוף ולמידת עמיתים** בשלבי "מסע הגיבור" ובתהליך הרפלקטיבי ובכך למצב את החממה כמרחב בטוח לשיתוף, למידה והתפתחות מקצועית.
- **כדאי לשלב מנהלי/ות בתי ספר, מורות חונכות ומפקחים/ות** בתהליך החשיבה וההתפתחות לאורך השנה, ליצירת מערכת תמיכה כוללת.
- **חיבור להיסטוריה ולהווה** - מומלץ לקיים פעילויות המחברות את המחנכות למציאות החברתית, להכרת הקונפליקטים החברתיים, להיסטוריה המאפיינת אותן ולסוגיות עכשוויות כדי לבנות בהן קומה של ידע ויכולת לגבש דעה בנושאים מגוונים.

עוד נקודה למחשבה

המתח אותו חוות המחנכות בחמ"ד עשוי להעשיר את זהותן המקצועית. "מסע הגיבור" מאפשר להפוך את הניגודים, המגוון והאתגרים לסיפור דרך מעמיק וייחודי, בדומה למבנה הארכיטקטוני - ככל שהמתח גדול יותר כך פוטנציאל היצירה והגדילה עמוק יותר. "מסע הגיבור" מציע למחנכות כיתה מודל בו ריבוי זהויות וערכים הוא מקור עוצמה, מסע ממנו חוזרות המחנכות בכל פעם עם עולמות עשירים נוספים.

חיבור ליסודות אתחלתא

נכתב במסגרת "סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא למחנכות חדשות - תשפ"ד".
לקריאת מסמך הסוגייה המלא שנכתב ע"י צוות יחידת הכניסה להוראה
במכללת הרצוג, וסוגיות ליבה של מוסדות אקדמיים נוספים, סרקו את הקוד -

הזיקה בין תפיסת תפקיד המחנכת וחוסנה בעת מלחמה לבין השתתפותה בחממת מחנכות מנקודת מבטה

המחקר מעמיק בבחינת תפיסת התפקיד וחוסן של מחנכות כיתה חדשות המשתתפות בחממות אתחלתא של המכללה האקדמית חמדת, בדגש על תקופת המלחמה. המחקר חושף שינויים משמעותיים בתפיסת התפקיד של המחנכות לאורך השנה, עלייה ברמת חוסן ופרקטיקות אותן מפתחות המחנכות לצורך התמודדות עם אתגרי התפקיד בזמן משבר.

הגדרת הצורך

מחנכות כיתה ניצבות בחזית העשייה החינוכית, נושאות באחריות מורכבת על רווחת התלמידים וממלאות תפקיד מרכזי בקישור בין התלמידים, המורים, ההורים והקהילה. למרות זאת, קיים חוסר בהכשרה מקצועית ייעודית למחנכות כיתה חדשות; בזמן מלחמה, אתגריהן מתעצמים והן נדרשות להתמודד עם מצבי משבר ולחץ, לספק תמיכה רגשית מוגברת ולשמור על רציפות חינוכית בתנאים של למידה מרוחק ואי-ודאות תוך למידת התפקיד.

עוגן תיאורטי

- **המודל האקולוגי של ברונפרנברנר** (Bronfenbrenner, 1977, 2005) משמש לבחינת הגורמים האינדיבידואליים והתהליכים הקונטקסטואליים בהתפתחות המקצועית של המחנכות.
- **"פדגוגיה של חוסן"** מהווה מאפיין זהותי-תרבותי של המכללה האקדמית חמדת, הרואה בפיתוח חוסן חלק אינטגרלי מתפקיד המחנך.
- **שאלון חוסן של מורים** (VTRS- Vietnam Teachers' Resilience Scale) שפותח על ידי Trang & Thang (2023), עבר התאמה ותרגום על-ידי חנוכה וויצמן בן-דוד (2023), להערכת החוסן בארבעה מדדים: חברתי, מקצועי, רגשי ומוטיבציוני.

ממצאים

מדברי המחנכות עולה כי החממות תרמו להן הן ברמה האישית והן ברמה המקצועית. כמו כן, ניכרת התרומה שהייתה להשתתפותן בחממה על תפיסת התפקיד ורמת החוסן שלהן. הפונקציה הנפוצה ביותר שאוזכרה על-ידי משתתפות המחקר בתחילת שנה היא גם הפונקציה הנפוצה בסוף שנה; תפיסת תפקיד המחנכת כאחראית על מענה רגשי/חברתי, ולאחריה תפיסת תפקיד המחנכת כאחראית על מענה הוליסטי עבור התלמיד.

ניתן לראות פער בין התמקדות המחנכות בהיבטים רגשיים-חברתיים לבין המיעוט היחסי בהתייחסות להיבטים לימודיים-פדגוגיים כמקדמי חוסן, מה שמחדד את הצורך בגישה הוליסטית להכשרת מחנכות.

במקביל, מצביעים הממצאים על עלייה משמעותית ברמת החוסן של המחנכות המשתתפות בחממות אתחלתא בהשוואה למחנכים/ות שלא השתתפו בתוכנית, מה שמחדד את חשיבות המסגרת הייעודית למחנכות כיתה.

האם תפיסת התפקיד מחנכת עוצבה/התגבשה בעקבות השתתפות שלכן בחממה

100%

כן ● לא ●

האם המלחמה גרמה לכן להתמקד יותר ממה שציפית בתחום הרגשי/חברתי?

43.8%

כן ● לא ●

תמיד התחום הרגשי הוא עיקרי והתנאי החשוב מבחינתי לפניות ללמידה (עם ובלי מלחמה)

56.3%

"בזמן משבר תפקיד המחנכת העיקרי הוא להיות נוכחת ותומכת לתלמידים בכל רמות הדרך. כמחנכת, עלי להעביר רגישות ואהבה לתלמידים, ליצור תחושת ביטחון, ולהקנות להם כלים להתמודד עם המתרחש"

מחנכת בחממה

תובנות והמלצות

- הקניית כלים פרקטיים להתמודדות עם אתגרי התפקיד, כולל טכניקות לניהול כיתה ושיטות לתמיכה רגשית בתלמידים.
- חיזוק מיומנויות לפיתוח חוסן אישי וחינוכי דרך חיזוק משאבים אישיים, קשרים חברתיים ומקצועיים.
- יצירת גמישות וחלופות בהנחיית החממה ובסילבוס כדי לאפשר התאמה לצרכים המשתנים של המחנכות, גם בעתות משבר.
- דגש על פיתוח תפיסת תפקיד הוליסטית למחנכות, המשלבת היבטים רגשיים, לימודיים ויחסי גומלין.
- הדגשת הקשר בין למידה לחוסן באמצעות שילוב מטלות יישומיות וחקר הפרקטיקה לאורך מפגשי החממה.
- יצירת קשר רציף עם גורמי החינוך בעיר כדי לספק מעטפת קליטה מיטבית והוליסטית למחנכות החדשות.

עוד נקודה למחשבה

מחקר זה חושף את הקשר העמוק בין למידה וחוסן בקרב המחנכות בחממות. בעוד שהממצאים מעידים על התמקדותן בהיבטים רגשיים-חברתיים לפיתוח חוסן בקרב תלמידיהן, הן עצמן מפתחות חוסן גם ואולי בעיקר, דרך תהליכי למידה בחממה. הן מפתחות את חוסן המקצועי והאישי תוך כדי רכישת ידע וכלים פדגוגיים, ואף מעידות על רצון ברכישת כלים יישומיים רבים ככל הניתן. מעורבותן העמוקה ומחויבותן ללמידת התפקיד מובילה להתפתחות אישית ומייצרת מנגנון הגנה קוגניטיבי המחזק גם את החוסן הנפשי. למעשה, בעת משבר נראה כי ההזדמנויות ללמידה אותן מציעות החממות הן אסטרטגיה יעילה בבניית חוסן אישי ומקצועי.

חיבור ליסודות אתחלתא

נכתב במסגרת "סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא למחנכות חדשות - תשפ"ד". לקריאת מסמך הסוגייה המלא שנכתב ע"י צוות יחידת הכניסה להוראה במכללה האקדמית חמד, וסוגיות ליבה של מוסדות אקדמיים נוספים, סרקו את הקוד -

מורים חוצי גבולות: חממות בעלות ייחודיות מגזרית - חרדית

בחממות אתחלתא למחנכות כיתה חדשות משתתפות מחנכות מהחברה החרדית המלמדות בבתי ספר תחת פיקוח ממלכתי או ממלכתי-דתי. **מציאות זו מזמנת מורכבות של "חציית גבולות" חברתיים-תרבותיים בחינוך.**

הגדרת הצורך

מחנכות "חוצות גבולות" מתמודדות עם אתגרים, מתחים וסתירות הנוצרים במפגש בין ההקשרים החברתיים השונים, ומשכך נדרשות לתהליך פיתוח זהות מקצועית בסביבה תרבותית מגוונת ולא מוכרת. הן צריכות לגשר בין עולמות ערכיים שונים, להסתגל להקשרים חברתיים חדשים ולנווט בין המתחים והסתירות, תוך שמירה על זהותן האישית.

עוגן תיאורטי

- **המושג "מורים חוצי גבולות"** מתאר סוכנים חברתיים הפועלים בשטחים לא מוכרים, ומשמש להמשגת מצבן הייחודי של המחנכות החרדיות המלמדות במערכת ממלכתית/ ממלכתי-דתית.
- **מודל "הזהות המקצועית המתפתחת של מורים"** מסייע בהבנת תהליכי עיצוב הזהות המקצועית של מחנכות בהקשר בין-תרבותי.
- **מודל ה"כשירות התרבותית"** מציע מסגרת להבנה ופיתוח היכולות הנדרשות להתמודדות עם מורכבות רב-תרבותית.

"אנחנו בשנה מורכבת בחברה הישראלית והרגשתי שהייתה יותר חשדנות כלפי מצד הורים או מורים כי אני באה מתרבות שונה. לקח זמן לבנות אמון"

מחנכת בחממה

ממצאים

החממה היא מרחב משמעות בהיותה "מעבדה לזהויות" המאפשרת למחנכות לבחון את האופן שבו הן שומרות על אמונתן ותרבותן בעוד שהן לומדות לנווט בין תפיסות ודרישות מערכת החינוכית הממלכתית. כמו כן, מחנכות "חוצות הגבולות" משמשות כמעין "סוכנות כפולות" בעולם החינוך ויוצרות "גשר בין תרבות". כך, האתגר האישי הופך להזדמנות לצמיחה מקצועית ולהעשרת המרקם הרב-תרבותי של מערכת החינוך ויוצר "מהפכה זעירה" בכל כיתה ומגוון את הנוף החינוכי.

תובנות והמלצות

- **קיום שיח המאפשר יצירת קהילה בעלת חוויה משותפת:** נרמול, המשגה וקבלת כלים מעשיים, שימת דגש על שיתוף ב"אירועים קריטיים" ואימוץ פרקטיקות הוראה מגשרות.
- **פיתוח "כשירות תרבותית"** על-ידי קידום מודעות לתרבויות שונות ופיתוח מודעות לערכים ותפיסות אישיות דרך מפגשי תרבות, ביקורים בבתי-ספר, סיורים וחקר הפרקטיקה. כך, המחנכות מפתחות "כוח-על" פדגוגי - יכולת לראות את הכיתה דרך עדשות תרבותיות מרובות.
- **חשיבות הרפלקציה וטיפוח החשיבה הביקורתית** ככלי מרכזי בפיתוח זהות מקצועית של מחנכות חוצות גבולות.
- **הכרה בשונות בתוך השונות** - הימנעות מהתייחסות מונוליטית לקבוצות תרבותיות, ועידוד התבוננות רפלקטיבית גם בקרב מורים מקבוצת הרוב.

עוד נקודה למחשבה

מחנכות "חוצות גבולות" חוות ריבוי פרספקטיבות כבר ברגע המפגש הראשוני עם הסביבה החינוכית וניתן לומר כי דווקא החשיפה למגוון התרבויות וההתמודדות עם אותן סתירות ערכיות מחדדת ומבהירה את זהותן שלהן. זוהי למעשה זהות דינמית, כיוון שבזמן שהותה של המחנכת במרחב תרבותי שונה - היא אינה משתייכת במלואה לאף אחת מהתרבויות - אך מגשרת ביניהן. ניתן להבחין כי במקרה הזה אי-השייכות התרבותית שהיא חווה, מהווה מפתח לפדגוגיה דינמית, רלוונטית ואפילו חדשנית כיוון שאינה מתקבעת לרגע.

"מבחינה טכנולוגית, השנה דרשה יותר טכנולוגיה מתמיד. זה היה מורכב עבורי כי יש לי פחות נגישות לטכנולוגיה מעבר לשעות העבודה. החממה נתנה לי כאן מענה וכלים נוספים"

מחנכת בחממה

חיבור ליסודות אתחלתא

נכתב במסגרת "סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא למחנכות חדשות - תשפ"ד". לקריאת מסמך הסוגייה המלא שנכתב ע"י צוות יחידת הכניסה להוראה במכללת אמונה אפרתה, וסוגיות ליבה של מוסדות אקדמיים נוספים, סרקו את הקוד -

השוואה בין חממה למחנכות כיתה בהקשר מקומי לבין סדנת מחנכות כיתה בקמפוס המכללה

מכללת אורות ישראל מפעילה סדנאות וחממות למחנכות כיתה בראשית דרכן.

כחלק ממהלך זה נערכה בחינה של ההבדלים בין שני דגמים:

- חממת אתחלתא למחנכות המתקיימת בהקשר מקומי
- סדנת מחנכות המתקיימת בקמפוס המכללה

ההשוואה מתמקדת בארבעה תבחינים מרכזיים:

מיקום והקשר | תוכנית לימודים ותוכן ייחודי למחנכות כיתה
הזדמנויות לשותפויות | השפעה ויעילות המפגשים בעיני המנחה

עוגן תיאורטי

הסדנאות והחממות למחנכות כיתה מבוססות על תפיסתו החינוכית של הרב אברהם יצחק הכהן קוק, המדגישה את החינוך כיסוד מרכזי בבניין האומה. גישה זו משלבת ערכים תורניים עם ידע אקדמי ופדגוגי מתקדם.

בחממת וסדנת המחנכות גישה זו באה לידי ביטוי בדגש על פיתוח זהות מקצועית המשלבת ערכים, ידע תיאורטי ומיומנויות פרקטיות, תוך התאמה למציאות המשתנה.

ממצאי ההשוואה

נקודות השקה בין שני הדגמים

- יצירת מרחב מצמיח, בטוח ופורה בקבוצה.
- עיסוק בתפקודי המחנכת, ניהול כיתה אפקטיבי ופרקטיקות הוראה מגוונות.
- למידה רפלקטיבית לאורך כל המפגשים.
- גמישות בהתאמת התכנים לצרכי המשתתפות ולאירועים אקטואליים.

סדנת המחנכות בקמפוס

- מתבססת על הקשר ההשתייכות למוסד הלימודים ומחזקת את הרצף הלימודי מההכשרה.
- מספקת תחושת ביטחון ושותפות עם חברות מוכרות מספסל הלימודים.

חממת המחנכות בהקשר המקומי

- מדגישה שותפויות עם גורמים מקומיים ויצירת הקשר מקומי חזק.
- מזמנת מפגשים עם מומחי תוכן והתנסות בסיוורים וסדנאות.

"יחסנו אל הקושי מתוך חשיבה חינוכית ומקצועית ולא "מהבטן" ...
תחושת ההצלחה מושגת עת הגישה עצמה מוקנית, כי היא הערובה ליכולת
להתמודד בעתיד עם קשיים אחרים שיצוצו"

מנחה הסדנה

תובנות והמלצות

- חשוב **לחזק את הקשר** בין חממות המחנכות בהקשר המקומי לבין סדנת המחנכות בקמפוס באמצעות הפריה הדדית ושיתופי פעולה.
- כדאי **להתאים את סדירות ואורך המפגשים** לכל אחד מהדגמים: מפגש שבועי מאפשר מעקב צמוד אחר התפתחות וצורכי המחנכות ואילו מפגש דו-שבועי מאפשר לקיים מפגש ארוך בו ניתן להעמיק בחקר הפרקטיקה.
- מומלץ **לאפשר שיתוף הדדי בסילבוס** הסדנאות והחממות ולחלוק רעיונות של תכנים, כלים ומשאבים, תוך שמירה על הצביון הייחודי של כל דגם.

"החממה מוציאה אותנו מהעיסוק היומיומי ונותנת לנו

מבט יותר גבוה על העבודה שלנו..."

מנחת החממה

עוד נקודה למחשבה

החממה והסדנה מקיימות אינטראקציה מתמדת בין מיקום פיזי, תוכן פדגוגי ואישיות המנחה. **הממצא המרתק ביותר הוא ההשפעה המשמעותית של הרקע המקצועי והאישי של המנחה על אופי ותוכן הליווי, מעבר להבדלים המבניים בין המודלים.** למרות המסגרות השונות, האינטראקציה האישית והמקצועית בין המנחה למחנכות היא שמעצבת את חוויית הלמידה וההתפתחות המקצועית. תובנה זו מעלה שאלות מעניינות לגבי האיזון בין סטנדרטיזציה של תוכניות הלימוד לבין הערך המוסף של כל מנחה, ומדגישה את החשיבות בבחירת המנחה ואת הפוטנציאל לשילוב מגוון רחב של פרספקטיבות מקצועיות.

חיבור ליסודות אתחלתא

נכתב במסגרת "סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא למחנכות חדשות - תשפ"ד".
לקריאת מסמך הסוגייה המלא שנכתב ע"י צוות יחידת הכניסה להוראה
במכללת אורות ישראל, וסוגיות ליבה של מוסדות אקדמיים נוספים, סרקו את הקוד -

החממה למחנכות כיתה כמרחב לביטוי עצמי (אישי) ושייכות

הסוגייה מתמקדת בבחינת חממות "אתחלתא" כמערכת אקולוגית תומכת למחנכות כיתה חדשות, המספקת מעטפת כוללת של הנחיה, כלים פדגוגיים ותמיכה רגשית. הסוגייה מתמקדת בחממות כמרחב לשייכות וביטוי עצמי, בדגש על הדינמיקה המתפתחת בין המשתתפות ותרומתה להתמודדות עם אתגרים מקצועיים ורגשיים. חשיבותן של החממות מודגשת במיוחד בתקופות משבר, כשהן משמשות עוגן יציב עבור מחנכות בתחילת דרכן, שבתורן מהוות עוגן לתלמידיהן.

עוגן תיאורטי

- **תפיסת ה"שלומות" (well-being)** כמרכיב מרכזי בהתפתחות המקצועית של המחנכות. גישה זו מדגישה את חשיבות הרווחה הנפשית והאישית של המחנכות כבסיס לתפקודן המיטבי.
- **מודל גש"ר מאח"ד** - מסגרת תיאורטית ופרקטית להתמודדות עם אתגרים רגשיים ומקצועיים בתנאי לחץ.

ממצאים

לאורך השנה, החממה מתפתחת ממרחב למידה פורמלי לכדי מוקד שייכות משמעותי עבור המחנכות, תוך שהיא מקבלת משנה חשיבות בתקופות משבר. תחושת השייכות ומרחב הביטוי האוטנטי מאפשרות רווחה נפשית וזו, בתקווה, תשפיע על היכולת לייצר סביבה מיטבית עבור עצמן ועבור תלמידיהן. כמו כן, התפתחות זו מהווה מודל מובהק למודלינג ולמידה חווייתית, בה המחנכות והמנחות חוות את מערך ההכלה, השייכות והביטוי האישי אותו הן שואפות להנחיל בכיתותיהן.

"דרך השיתוף הזה,
הבנתי שאני לא לבד
ברגשותיי, ותחושת
הסולידריות וההבנה
הזו של המנחה וגם של
חבריי עזרו לי לעבד את
הרגשות שלי ולהתחיל
להחלים"

מחנכת בחממה

"המורכבות הזו ושותפות הגורל עקב אזור המגורים, חיברו
בינינו מאוד. דיברנו הרבה על חוסן... היו פעמים שהייתי
צריכה לאסוף את הכוחות כדי להיות שם בשבילם - נתרמתי
מכך בעצמי ואף שיתפתי אותם בכך. גם עבורי כמנחה,
המפגשים באתחלתא היו מקום לאגור עוד נקודות מבט,
גישות ואף מוטיבציה"

מנחה בחממה

תובנות והמלצות

- **שילוב מובנה** של תכנים העוסקים בהיבטים רגשיים של עבודת המחנכת לצד הקניית כלים פרקטיים להתמודדות עם מצבי לחץ ואסטרטגיות לניהול כיתה במצבי משבר.
- **יצירת "זרקור"** אישי להצגה וניתוח אירועים אישיים בשילוב סימולציות ממוקדות, המעודדים רפלקציה ולמידת עמיתים תוך הקשבה לאתגרים הספציפיים בזמן אמת.
- **הטמעת פרקטיקות** של כתיבה רפלקטיבית ככלי לעיבוד חוויות ותחושות, המקדם פיתוח מודעות עצמית ומקצועית בקרב המחנכות.
- **פיתוח והטמעה** של תוכנית ייעודית להעצמת המחנכת החדשה כסוכנת שינוי הכוללת הקניית כלים מעשיים לייזום, תכנון והובלת פרויקטים חינוכיים.
- **שילוב פעילויות** גיבוש והיכרות קבוצתית, לרבות סיורים לבתי ספר בקהילה לשם הרחבת והעמקת ההיכרות של המשתתפות בחממה והיכרותן עם סביבתן החינוכית.

עוד נקודה למחשבה

ניתן להבחין כי ההקשר המקומי משפיע באופן משמעותי על יצירת תחושת שייכות בקרב המחנכות, גם במסגרת למידה מרחוק. חממת המחנכות בנהריה מדגימה זאת היטב: על אף קיומם של מרבית המפגשים בזום, פלטפורמה שלכאורה מנותקת מהקשרה המקומי - החוויה המקומית המשותפת של משתתפות שרובן פונו מביתהן עקב המלחמה והתמודדו עם משבר מתמשך, יצרה ביניהן חיבור עמוק. מנחות החממות, בהיותן תושבות המקום, יצרו מעגלים מקבילים של אותה חוויה, ובנוסף, הובילו מערכת תמיכה מקומית, בשיתוף מרכזי פסג"ה והרשויות המקומיות. חממות נהריה וחיפה שילבו ברגישות את הלמידה מרחוק עם ההקשר המקומי, הגיאוגרפי והתרבותי של המשתתפות ובכך העמיקו את תחושת השייכות.

חיבור ליסודות אתחלתא

נכתב במסגרת "סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא למחנכות חדשות - תשפ"ד".
לקריאת מסמך הסוגייה המלא שנכתב ע"י צוות יחידת הכניסה להוראה
במכללה האקדמית גורדון, וסוגיות ליבה של מוסדות אקדמיים נוספים, סרקו את הקוד -

התגבשות זהות מקצועית של מחנכות כיתה

הסוגייה עוסקת בתהליך התפתחות הזהות המקצועית של מחנכות כיתה הנמצאות בשלבים שונים של חייהן, הכשרתן והתפתחותן המקצועית. זאת תוך התמקדות באופן בו רקע וניסיון שונה בא לידי ביטוי בהתמודדות עם אתגרים מקצועיים, רכישת ידע וכלים, ופיתוח תפיסה עצמית מקצועית.

הגדרת הצורך

מחנכות כיתה חדשות נדרשות לפתח זהות מקצועית מגובשת תוך התמודדות עם מציאות מורכבת ודינמית. הן צריכות לשלב בין הידע התיאורטי שרכשו לבין הפרקטיקה היומיומית, תוך התאמה לנורמות בית הספר ושמירה על עצמאות מחשבתית. האתגר אותו בוחנת מכללת קיי הוא פיתוח זהות אדפטיבית שתאפשר הצלחה בתפקיד, תחושת סיפוק ומניעת שחיקה, תוך יכולת להתמודד עם שינויים מתמידים במערכת החינוך ובדרישות התפקיד.

עוגן תיאורטי

- **רוג'רס וסקוט**, מדגישים את ההשפעה של הקשרים חברתיים, תרבותיים והיסטוריים על בניית הזהות המקצועית.
- **ניאס**, מבצעת הבחנה בין הרמה ה"גרעינית" של העצמי (עמדות מוקדמות כלפי ההוראה) לבין הרמה ה"מצבית" (תחושות בסיטואציות ספציפיות), ומדגישה את חשיבות האינטגרציה ביניהן.
- **צבר בן-יהושע**, מתמקדת בתהליך "קריאת המפה" של מורים מתחילים כשלב קריטי בגיבוש הזהות המקצועית.
- **וונק**, מציע גישה אקולוגית הרואה בתהליך "להיות מורה" התפתחות הקשורה ללמידת הקודים התרבותיים בבית-הספר (Vonk, 1995).

ממצאים

הסוגייה חושפת את הדינמיקה המורכבת והסימביוטית בין ה"אני" האישי וה"אני" המקצועי בתהליך גיבוש הזהות המקצועית של מחנכות כיתה, ניתן לראות כיצד חוויות אישיות משמעותיות משפיעות באופן עמוק על תפיסת התפקיד ותפיסת המסוגלות. זוהי דוגמה מובהקת לאופן בו הזהות המקצועית מתעצבת וממשיכה להתגבש באופן דינמי באמצעות הדיאלוג המתמיד שבין החיים האישיים למקצועיים. ממצא זה מדגיש את חשיבות יצירת המרחבים הבטוחים עבור מחנכות הכיתה, בהם ניתן לחקור, לעבד ולשלב בין החוויות האישיות למקצועיות וכך לקדם גיבוש זהות מקצועית יציבה, גמישה ואוטנטית.

"אני לוקחת מהמפגש שני דברים. ראשית, משמעות לדברים שאני עושה - וכשמגיע קושי, להזכיר לעצמי תמיד את המשמעות כך הקושי יהפוך לאתגר מצמיח"

תובנות והמלצות

- **פיתוח זהות מקצועית-אישית** באמצעות סדנאות רפלקטיביות, המתמקדות בחקירת המוטיבציות להוראה וגיבוש תפיסה עצמית מקצועית.
- הדגשת חשיבות העיסוק המתמיד **בסיבות לבחירה בהוראה** כמקור למוטיבציה והתמודדות עם אתגרים, במיוחד ברגעי קושי ומשבר.
- עידוד **פיתוח אוריינות ארגונית**, המאפשרת למחנכות להשתלב במערכת החינוכית תוך שמירה על זהותן הייחודית ומצפן ערכי פנימי.
- טיפוח היכולת **לשלב בין תיאוריה לפרקטיקה**, תוך פיתוח זהות מקצועית אדפטיבית המסוגלת להתמודד עם מצבים משתנים במערכת החינוך.
- יישום **מודל היועצות המבוסס על חקר הפרקטיקה**, המקדם למידת עמיתים ורפלקציה מקצועית, ומפתח מודעות עצמית וקבלת החלטות מושכלת.

עוד נקודה למחשבה

נדבר נוסף העולה מן הסוגייה הוא הבנת ה"עצמי" דרך הבנת האחר. תהליך דיאלקטי בו ככל שהמחנכות מעמיקות בהבנת צורכי התלמידים/ות, המערכת החינוכית וההקשר החברתי-תרבותי הרחב, כך מתחדדת הבנתן את עצמן ומתגבשת תפיסתן המקצועית. דרך האינטראקציות ותהליך עיבודן בחממה, מתגלה הקשר ההדוק בין התמקדות בצורכי האחר כדרך לפיתוח הזהות המקצועית.

"להקשיב לעצמי ולאהוב את מי שאני, לראות את המשמעות גם כשאני חושבת שאין"

מחנכת בחממה

חיבור ליסודות אתחלתא

נכתב במסגרת "סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא למחנכות חדשות - תשפ"ד". לקריאת מסמך הסוגייה המלא שנכתב ע"י צוות יחידת הכניסה להוראה המכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי, וסוגיות ליבה של מוסדות אקדמיים נוספים, סרקו את הקוד.

בירור והבניית ערכים של מחנכות כיתה בשעת חירום - היבטים אישיים ומקצועיים

הסוגייה בוחנת את תהליך גיבוש הזהות האישית והמקצועית של מחנכות כיתה חדשות, במציאות מורכבת של ריבוי תרבויות, עמדות ודעות בתקופת מלחמה. כמו כן, הסוגייה מתמקדת בפיתוח החוסן האישי ותחושת המסוגלות של המחנכות כבסיס לתפקודן המיטבי והתפתחותן המקצועית, במיוחד בעת משבר. זאת תוך חיבור בין ערכי המכללה וערכים לוקליים של החממות השונות ובחינת ההקשר המקומי בתהליך הבניית הערכים.

הגדרת הצורך

אירועי ה-7 באוקטובר חשפו מורכבות חדשה בעבודת המחנכות, בייחוד אלו הנמצאות בראשית דרכן המקצועית. מחנכות כיתה נדרשו להתמודד עם מציאות רב-ממדית: מעבר להוראה מרחוק, ניהול כיתה במצבי חירום ומתן מענה רגשי ומקצועי לתלמידים ולהוריהם, תוך התמודדות עם אתגרים אישיים ומשפחתיים. במקביל, צוות המנחים והמנחות בחממות התמודד עם האתגר המורכב של תמיכה והכלה של מחנכות הכיתה, תוך ניווט בין צרכיהן האישיים לבין הדרישות המקצועיות המוגברות בעת משבר.

עוגן תיאורטי

- **"פדגוגיה של חוסן"** היא עקרון מנחה במרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט ומתווה כי תפקידו של איש חינוך כולל את הגברת החוסן של תלמידיו.
- **עקרונות של למידה מבוססת קהילה**, המדגישים את חשיבות הקשר בין הפרט לסביבתו המקצועית והחברתית. זאת באמצעות שימוש בפרקטיקות של למידת עמיתים, חקר מקרה ויצירת מרחבים בטוחים לשיתוף וצמיחה מקצועית.
- **פיתוח זהות מקצועית בהקשר רב-תרבותי**, תוך שימת דגש על ההתמודדות עם מציאות מורכבת ומשתנה.

"העלאת נושא כזה לשיח היא חשובה מאין כמוה, שכן כל מחנכת נמצאת למעשה במרכזו של עולם רב-תרבותי (רב קבוצתי) קטן משל עצמה, המהווה מיקרוקוסמוס לחברה/לקהילה בה היא מלמדת ושהיא חלק ממנה"

מחנכת בחממה

ממצאים

בסוגייה זו משתקף האופן בו משבר לאומי מאיץ ומעמיק תהליכי גיבוש זהות מקצועית ואישית בקרב מחנכות כיתה חדשות. המעבר המהיר מתיאוריה לפרקטיקה, ההתמודדות עם אתגרים בלתי צפויים, והצורך בפיתוח חוסן אישי תוך כדי תמיכה באחרים, יוצרים מעין כור היתוך מקצועי. תהליך זה מעצב באופן אינהרנטי את תפיסת תפקידן ואת הערכים המנחים אותן, ומדגיש את חשיבותה של גמישות מחשבתית ורגשית גם בקרב מחנכות הכיתה וגם בקרב מנחי ומנחות החממות. במקביל, אותה גמישות מחשבתית מחלחלת גם לתלמידי ותלמידות הכיתה, אם בתמיכה והכלה שלהם/ן ואם בהנחלת ערכי הכלת וקבלת השונה.

תובנות והמלצות

- יש חשיבות רבה לקיום מפגשים פנים אל פנים ולשמירה על לכידות הקבוצה במיוחד בתקופות משבר, תוך מתן הזדמנויות לשיתוף חוויות, התייעצות ורכישת כלים פדגוגיים-רגשיים, כבסיס לתמיכה הדדית ולמידה משותפת.
- שילוב שיחות אישיות ומפגשים עם מורות חונכות מנוסות, להעמקת התמיכה האישית והמקצועית.
- התאמת תכנים ופרקטיקות לאתגרי התקופה, תוך שימוש בגמישות פדגוגית ומתודולוגיות כגון חקר מקרה ולמידת עמיתים.
- קיום מפגשים ממוקדים בנושאי חוסן וכלים להתמודדות במצבי משבר, לחיזוק יכולות ההתמודדות האישיות והמקצועיות.
- דגש על חשיבות התאמת תכני החממות להקשר המקומי ולצרכים הספציפיים של כל קהילה.

עוד נקודה למחשבה

ניתן להבחין בכך שהגמישות והחוסן שהפגינו מנחות החממה והמחנכות המשתתפות הם בין היתר תולדה של היעדר נקודת אחיזה קבועה. גם המחנכות וגם המנחים והמנחות נדרשו לגמישות מיידית ולמגוון תפקודים בתקופת משבר וזו חוויה מקבילה שהיא מודל חי ודינמי של ריבוי זהויות. המארג אליו נדרשו מתכנס לכדי זהות מקצועית מורכבת שמכילה אינטגרציה אישית ומקצועית, ומה שמשתקף בסוגייה הוא שלנוכח המצב - הריבוי הזה הוא האחדות המקצועית - בדומה לתפקיד מחנכת הכיתה. החשיפה המוקדמת לתפקידים המרובים וחוסר הברירה מנחים את ההבנה של התפקיד הכולל, ואולי, במציאות של שינויים מתמידים, היכולת לנוע בין זהויות וכישורים שונים היא היציבות הנדרשת.

"המפגש עזר לי להבין שלזהות אכן יש השפעה על הילדים עצמם בין אם הם נמנים בקבוצת מיעוט ובין אם לא. ושיש להעלות את הנושא באופן קצת יותר מובהק גם במהלך הלמידה וגם מחוצה לה"

מחנכת בחממה

חיבור ליסודות אתחלתא

נכתב במסגרת "סוגיות ליבה בהפעלת חממות וסדנאות אתחלתא למחנכות חדשות - תשפ"ד".
לקריאת מסמך הסוגייה המלא שנכתב ע"י צוות יחידת הכניסה להוראה
במרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט, וסוגיות ליבה של מוסדות אקדמיים נוספים, סרקו את הקוד -

